

ЗМІСТ

ПОВЕРНЕННЯ КОРОЛЯ	7
КНИГА П'ЯТА.....	9
I Мінас-Тіріт	10
II Сірій загін вирушає в дорогу	56
III Роган іде на війну	87
IV Облога Гондору	112
V Марш Рогірімів.....	155
VI Битва на Пеленнорських полях	171
VII Похоронне вогнище Денетора	190
VIII Оселі зцілення	203
IX Остання нарада	227
X Чорна брама відчиняється.....	245
КНИГА ШОСТА	263
I Вежа Кіріт-Унґолу	264
II Земля тіні	297
III Судна гора	327
IV Кормалленська лука.....	354
V Намісник і король	371
VI Багато прощань.....	397
VII Домашній рубіж.....	423
VIII Звільнення Ширу	437
IX Сірі гавані	478
ДОДАТКИ	495
МАПИ	689

РОЗДІЛ 1 МІНАС-ТІРІТ

Піпін визирнув зі свого сховку між складок Гандальфового плаща. Цікаво, чи прокинувся він, чи й досі перебуває в якомусь невловному сні, що огорнув його, відколи розпочалася ця страхітлива гонитва — подумав гобіт. Обабіч мигтів темний світ, у вухах голосно співав вітер. Піпін бачив лише, як зірки обертаються в небі, на тлі якого розлогими тінями ген праворуч відступали вдалину південні гори. Він спробував крізь сон пригадати тривалість і етапи своєї подорожі, та його пам'ять була ще сонна й непевна.

Спершу вони без зупинок мчали кудись на шаленій швидкості, а десь на світанку гобіт побачив тьмяне золоте мерехтіння: Тіньогрив приніс їх до мовчазного міста і до великої порожньої оселі на пагорбі. Щойно вони ступили під її дах, як угорі знову промайнула крилата тінь, і всіх аж замлоїло від страху. Проте Гандальф заспокоїв Піпіна тихими словами, і гобіт заснув у куточку, стомлений, але напружений, невиразно чуючи, як заходять і виходять люди, і вловлюючи їхнє перемовляння та чарівникові накази. Потому знову була гонитва, тривала нічна гонитва. То була друга, ні — третя ніч, відколи гобіт заглянув у Камінь. Від того моторошного спомину Піпін остаточно прокинувся і здригнувся, бо в шумі вітру заклекотала безліч зловісних голосів.

У небі спалахнув вогонь — жовта заграва, подекуди перетнута темними пасмугами. Піпін злякався і знову на

мить занурився у чарівниковий плащ, міркуючи, до якого жахливого краю везе його Гандальф. Потому він протер очі й побачив, що то місяць викочується з мороку на сході, ще й майже повний. Тож ніч тільки-но розпочалася й у них із Гандальфом попереду було ще багато годин мандрів у темряві. Гобіт поворухнувся й озвався.

— Де ми, Гандальфе? — запитав.

— У королівстві Гондор, — відповів чарівник. — Ми все ще їдемо теренами Анорієну.

На хвилину знову запала тиша. Потім Піпін раптом скрикнув, учепившись за Гандальфів плащ:

— Що це? Глянь! Вогонь, червоний вогонь! Хіба тут живуть дракони? Глянь, онде ще один!

Але замість відповіді чарівник голосно гукнув конові:

— Уперед, Тіньогриве! Мусимо поспішати. Часу обмаль. Бачиш? Палають сигнальні вогні Гондору, кличуть на допомогу. Розпочалася війна. Бачиш! Онде вогонь на Амон-Діні та полум'я на Ейленасі. Вони швидко в'юняться на захід: Нардол, Ерелас, Мін-Ріммон, Каленгад і нарешті Галіфірієн на кордонах Рогану.

Але Тіньогрив сповільнив крок, перейшов на рись, а потім підвів голову і заіржав. У пільмі теж заіржали коні, залунав цокіт копит, і троє вершників, вихопившись немовби нізвідки, промчали повз чарівника, як летючі примари, і зникли на Заході. Тоді Тіньогрив зібрався на силі й рвонув уперед, а понад ним, як ревучий вітер, шугала ніч.

Піпін знову задрімав і мало зважав на Гандальфову розповідь про гондорські звичаї та про те, як Володар Міста спорудив сигнальні вежі на вершинах довколишніх пагорбів, які оточували Мінас-Тіріт могутньою грядою, та облаштував застави, де завжди тримали на-

поготові прудких коней, ладних будь-якої миті примчати на собі гінців чи до Рогану на Півночі, чи до Бельфаласу на Півдні.

— Давно вже на сигнальних вежах Півночі не видно було вогню, — сказав чарівник, — а у прадавні часи Гондор їх узагалі не потребував, бо мав Сім Каменів.

Піпін налякано завовтузився.

— Спи й не бійся! — додав Гандальф. — Ти-бо не Фродо і їдеш не до Мордору, а до Мінас-Тіріта, де будеш у такій самій безпеці, як і будь-де в ці страхітливі дні. Якщо ж Гондор упаде чи Ворог захопить Перстень, то навіть у Ширі порятунку не знайдеш.

— Ти вельми мене розрадив! — озвався гобіт, але його все одно зморив сон.

І останнє, що він мигцем побачив, перш ніж склепив повіки, — це високі білі вістря гір, які, мов острови, плинули понад хмарами, ловлячи останнє проміння спадного місяця. Піпін подумав про Фродо, про те, чи його друг уже добрався до Мордору, чи, може, загинув дорогою. Й малий мандрівник навіть не здогадувався, що Фродо тієї самої миті теж дивився здалеку на місяць, який сідав за Гондором, звітуючи про настання світанку.

Піпіна розбудили голоси. Минули ще один день переховування та ще одна ніч мандрів. Сутеніло — знову займався холодний досвіток, і подорожніх огортали пронизливі сірі тумани. Тіньогрив стояв спітнілий, і шкіра його парувала, та кінь гордо вигнув шию, не бажаючи виявляти ознак втоми. Його оточили високі чоловіки у важких плащах, а позаду в імлі бовваніла кам'яна стіна. Її було почасти зруйновано, проте що-

йно ніч почала відступати, залунали звуки квапливої праці: удари молота, дзенькіт кельми, скрип коліс. Де-не-де в тумані тьмяно мигтіли смолоскипи та лампадки. А Гандальф розмовляв із чоловіками, котрі заступили шлях його коневі, й Піпін, прислухавшись, збагнув, що вони говорять про нього.

— Так, ми справді знаємо тебе, Мітрандіре, — сказав очільник тих людей, — а ти знаєш пароль Семи Брам і можеш вільно йти далі. Проте, хто твій супутник, нам не відомо. Що він за один? Їном із північних гір? Нам у нашій землі чужинці тепер не потрібні, хіба би вони були дужими воїнами, на чиї вірність і допомогу ми могли би покластися.

— Я поручуся за нього перед Денеторовим престолом, — відказав Гандальф. — А щодо відваги, то її годі визначити за зростом. Мій супутник пережив більше боїв і небезпек, аніж ти, Інгольде, хоча ти й удвічі вищий за нього. Він оце саме повертається з Ісенґардської битви, про яку ми принесли вам вісті, й дуже втомився, інакше би я розбудив його. Це — Переґрін, вельми хоробрий муж.

— Муж? — засумнівався Інгольд, а решта чоловіків засміялася.

— Муж! — скрикнув Піпін, цілком прокинувшись. — Муж? Оце вже ні! Я гобіт, а не людина, і геть не відважний, — ну, може, інколи, якщо дуже потрібно. Не дозволяйте Гандальфові вас дурити!

— Багато славетних лицарів могло би сказати те саме, — відповів Інгольд. — Але що таке гобіт?

— Півмірок, — пояснив Гандальф. — Ні, не той, про котрого йдеться у вірші, — додав, помітивши здивування на обличчях людей. — Не той, однак із того самого роду.

— Так, а з тим я подорожував, — сказав Піпін. — А ще з нами був Боромир із вашого Міста, й він визволив мене з північних снігів, але врешті наклав головою, захищаючи мене від численних ворогів.

— Тихо! — цитьнув Гандальф. — Новини про таке горе спершу повинен почути батько.

— Він здогадується про це, — сказав Інгольд, — бо віднедавна тут трапляються дивні знамення. Проходьте швидко! Володар Мінас-Тіріта охоче прийме кожного, хто принесе йому нові звістки про сина: чи то людину, чи...

— Гобіта, — підказав Піпін. — Я мало чим можу прислужитися вашому володареві, та зроблю все, на що мені стане духу, на згадку про Боромира Хороброго.

— Щастя вам! — відказав Інгольд, і його люди пропустили Тіньогрива.

Кінь увійшов у вузьку браму в стіні, а Інгольд гукнув йому навздогін:

— Бажаю, Мітрандіре, щоби ти дав добру раду Денеторові, бо він у скруті, й ми всі — разом із ним! Але ти приїхав зі звістками про горе та про небезпеку, бо така, подекують, у тебе вдача.

— Так мовлять, бо я приходжу лише зрідка, коли справді потрібна моя допомога, — відповів Гандальф. — А якщо ви хочете моєї поради, то я скажу, що відбудувати Пелленорську стіну вже надто пізно. Мужність — ось що найкраще захистить вас од бурі, яка нагряне вже незабаром, — мужність і надія, яку я вам і привіз. Адже не все, з чим я приїжджаю, — зло. Тож покиньте кельми й беріться гострити мечі!

— Ми завершимо роботи ще до вечора, — відказав Інгольд. — Це — остання ділянка стіни, яку слід було полагодити: атака з цього боку найменш імовірна, бо

стіна тут обернена до наших друзів у Рогані. Може, тобі щось про них відомо? Гадаєш, вони відгукнуться, якщо ми їх покличемо?

— Так, роганці прийдуть. Але вони витримали чимало власних битв. Ані ця, ні жодна інша дорога не веде нині до безпечного місця. Не втрачайте пильності! Якби не Гандальф Провісник Нещасть, то до вас із Анорієну приїхали би не Вершники Рогану, а ворожа армія. Утім, це й досі можливо. Тому щастя вам і будьте пильні!

Гандальф виїхав на широкі землі поза Раммас-Ехором — так гондорці називали зовнішній мур, який вони, доклавши багато зусиль, збудували після того, як Ітілієн поглинула тінь Ворога. Мур тягнувся більш як на шість миль од підніжжя гір і ще стільки само у зворотному напрямку, обступаючи колом Пелленорські поля — гарні й родючі приміські терени на довгих схилах і терасах, які спускались аж до глибоких понизь Андуйну. Від Головної Брами Міста в найдальшій точці на північному заході той мур був на відстані майже трьох миль. Він височів на кручі, яка нависала над розлогими прирічковими рівнинами, і був високий та міцний, бо саме з того боку до Міста вела обгороджена стінами насипна дорога від бродів і мостів Оскіліата, що потрапляла до Мінас-Тіріта крізь пильно стережену браму, біля якої вишикувалися вежі. У найближчій точці — з південного сходу — Раммас-Ехор приступав до Міста майже на п'ять верст. Там Андуйн широким півколом огинав пагорби Емин-Арнен у Південному Ітілієні та різко завертав на захід, тож зовнішній мур здіймався на самому краю Ріки, а внизу розкинулися причали і пристані